

Tiehallinnon ympäristöpolitiikka ja -ohjelma 2001-2005

Tiehallinnon ympäristöpolitiikka ja -ohjelma 2001-2005

Taitto: Sinikka Oras
Kansikuva: Heikki Heiniö
Muut kuvat: Seppo Sarjamo, Heikki Heiniö, Rismo Virpimaa

ISBN 951-726-774-6
TIEH 1000036

Edita Oyj
Helsinki 2001

Julkaisua saatavana:
Tiehallinto, julkaisumyynti
telefaksi 0204 22 2652
e-mail julkaisumyynti@tiehallinto.fi

TIEHALLINTO
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelinvaihte 0204 22 150

ESIPUHE

Tehokas ja joustava liikennejärjestelmä on ratkaisevan tärkeä taloudelliselle toiminnalle ja elämänlaadulle. Liikenteestä muodostuu kuitenkin samalla merkittävä ja kasvava uhka ympäristölle ja ihmisten terveydelle. Ympäristöpolitiikan ja liikennesektorin toimintalinjojen yhdentäminen on eräs olennainen keino edistää kestävää kehitystä. Kansallisiin ja kansainvälisiin ympäristötavoitteisiin pääseminen edellyttää myös painopisteen siirtämistä ympäristöä vähemmän kuormittavien liikennemuotojen suuntaan.

Ympäristöpolitiikka on johdon tahdon ilmaisu ympäristöasioissa. Vuodelta 1996 oleva ympäristöpolitiikka on nyt tarkistettu vastaamaan uutta organisaatiotilannetta ja prosessimaista työskentelyä. Poliitiikan päälinjaukset säilyivät ennallaan.

Tiehallinnon ympäristöohjelman lähtökohtia ovat liikenne- ja viestintäministeriön linjaukset ympäristöasioissa ja Tienpidon linjaukset 2015. Ohjelma on toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Tiehallinnon linjaukset eri tuotteille – hoidolle, ylläpidolle, investoinneille ja liikenteen hallinnalle – toteuttavat ja konkretisoivat ohjelmaa edelleen. Tiehallinnon johtoryhmä hyväksyi ympäristöpolitiikan ja -ohjelman 23.4.2001.

Yhteistoiminta, vuorovaikutus ja vaikutusten arviointi on kehittynyt vuosien työn tuloksena. Tiehallinnon toiminta rakentuu paljolti myös jatkossa näiden tekijöiden varaan. Tasapuolisuus, julkisuus, läpinäkyvyys – nämä kaikki palvelevat myös kestävien tienpidon menettelyjen kehittämistä.

Pääjohtaja

Eero Karjaluo

ESIPUHE

1	TIEHALLINNON YMPÄRISTÖPOLITIikka	7
2	YMPÄRISTÖOHJELMA 2001-2005	9
2.1	Toimintatavat	10
2.2	Tie- ja liikenneolojen suunnittelu	11
2.3	Tienpidon teettäminen	14
2.4	Tieverkon käytön ohjaus	18
2.5	Kehittäminen	19
3	OHJELMASSA KÄYTETTYJÄ KÄSITTEITÄ	20
4	YMPÄRISTÖOHJELMAN LAADINTA	21
5	LAUSUNNOT JA MUUTOKSET	22
6	OHJELMAN VAIKUTUKSET	23
7	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	26
8	OHJELMAN SEURANTA	27
	JULKAISUT JA YHTEYSTIEDOT	28

1 TIEHALLINNON YMPÄRISTÖPOLITIikka

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat Tiehallinnon toimintaa ja toiminnan kehittämistä. Tienpitäjänä Tiehallinto vastaa tienpidon ja osaltaan tieliikenteen ympäristövaikutuksista.

1

Tiehallinto kouluttaa, opastaa ja kannustaa henkilöstöään toimimaan ympäristön, terveyden, turvallisuuden ja talouden kannalta vastuullisella tavalla. Työntekijöinä vastaamme siitä, että ympäristötavoitteet ja velvoitteet toteutuvat omassa toiminnassamme.

2

Tiehallinto osallistuu liikennejärjestelmän suunnitteluun laajassa yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Tavoitteenamme on liikennejärjestelmä, joka edistää toimivia matka- ja kuljetusketjuja sekä tukee kestävän ja tasapainoisen alue- ja yhdyskuntarakenteen muodostamista. Yhteistyössä viranomaisten, kuntien ja asukkaiden kanssa vähennämme nykyisen tiestön, tieliikenteen ja tienpidon ympäristöhaittoja.

3

Parannettavat ja uudet tiet sovitetaan paikallisiin oloihin ja ympäristöön. Tavoitteena on turvallinen, toimiva ja kaunis kokonaisuus. Ratkaisujen kestävyys edellyttää hankkeen tai toimen koko elinkaaren huomioon ottamista. Rakentamisen, ylläpidon ja hoidon tilauksissa edellytämme, että tuottajat osoittavat luotettavasti tuotteittensa ja palvelujensa ympäristölaadun.

4

Tiehallinto edistää liikennemuotojen yhteistoimintaa. Tieverkon käytön ohjauksella tuemme toimia, joilla vähennetään tieliikenteen energiankulutusta ja ympäristöhaittoja.

5

Seuraamme ja arvioimme tavoitteidemme toteutumista, toimintamme laatua sekä sen vaikutuksia ympäristöön. Kerromme toiminnan tuloksista yleisölle ja viranomaisille. Varmistamme, että eri osapuolet voivat osallistua toiminnasta ja hankkeista käytävään keskusteluun. Kehitämme arvioiden perusteella toimintaamme jatkuvasti.

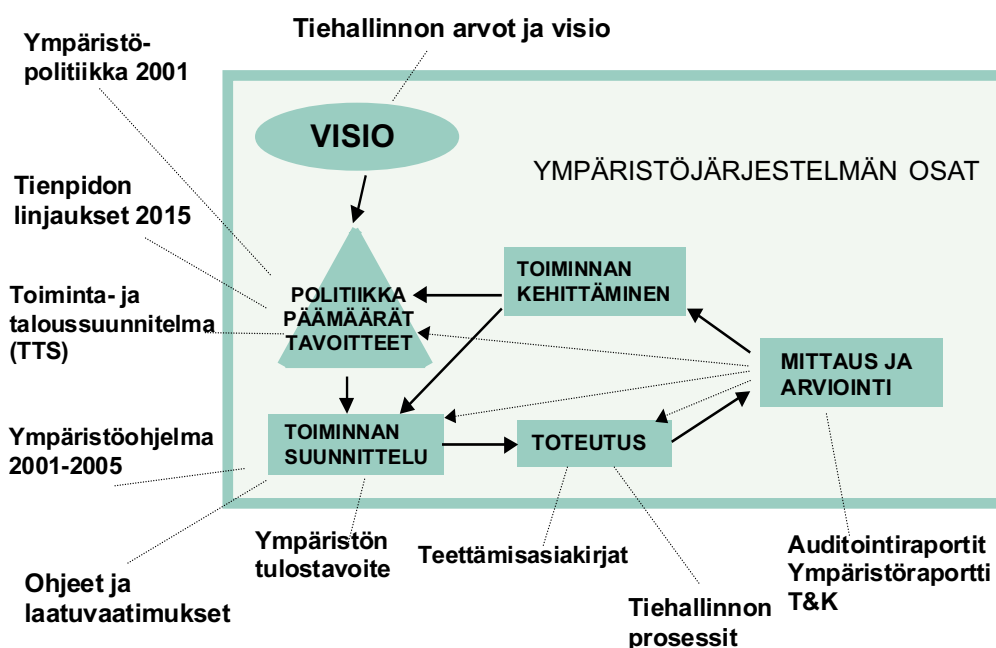
2 YMPÄRISTÖOHJELMA 2001-2005

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat Tiehallinnon toimintaa ja toiminnan kehittämistä. Tienpitäjänä Tiehallinto vastaa tienpidon ja osaltaan tielikenteen ympäristövaikutuksista.

Tiehallinto sisällyttää ympäristönäkökohdat toimintaansa ja suunnitelmiinsa, linjauksiinsa sekä tilauksiinsa. Tiehallinto kehittää ympäristöjärjestelmäänsä yhteistyössä muiden liikennehallinnon virastojen kanssa.

Ympäristöohjelman toteutusta seurataan säännöllisesti. Ohjelmakauden loppupuolella arvioidaan ympäristöjärjestelmän toimivuus ja päivitetään ohjelma.

Tiehallinnon ympäristöjärjestelmä

TIEHALLINNON YMPÄRISTÖASIAKIRJAT

Tiehallinnon ympäristöjärjestelmä tukee johtamista. Se palvelee johdon määrittelemän ympäristöpolitiikan, tienpidon linjausten, ympäristöohjelman ja tulostavoitteiden toteuttamista. Järjestelmä tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi. Se varmistaa osaltaan ympäristöasioiden pitkäjänteisen ja järjestelmällisen hoitamisen sekä jatkuvan parantamisen. Ympäristöjärjestelmä kytkee ympäristötyön tiiviisti osaksi Tiehallinnon toimintaa.

2.1 Toimintatavat

Tiehallinto kouluttaa, opastaa ja kannustaa henkilöstöään toimimaan ympäristön, terveyden, turvallisuuden ja talouden kannalta vastuullisella tavalla. Työntekijöinä vastaamme siitä, että ympäristötavoitteet ja velvoitteet toteutuvat omassa toiminnassamme.

Tiehallinnon johto vastaa ympäristöohjelman toteuttamisesta sekä huomioon ottamisesta ohjelmoinnissa, tavoiteasettelussa ja resurssien käytössä.

Tiehallinnon prosessinomistajat vastaavat siitä, että ohjelmaa toteutetaan prosesseissa. Kehittämiskohteita ovat lähtötiedot, työohjeet, tulostimet ja viiteaineistot. Ympäristö- ja turvallisuusnäkökohdat sisällytetään prosessien auditointeihin ja johdon katselmuksiin sekä tulosityksiköiden itsearviointeihin.

Tiehallinnon ympäristövastaavat ja ympäristöyhdyshenkilöt toimivat ympäristöasioiden asiantuntijoina ja valmistelijoina.

Tiehallinnon keskeinen osaaminen varmistetaan monipuolisella työntekijöiden ammattitaidolla sekä keskushallinnon ja tiepiirien yhteistyöllä. Ympäristöosaamisen kehittämiskohteita ovat maisemanhoidon, kulttuuriympäristön, estetiikan, biologian, sosiaalisten ja terveysvaikutusten, ympäristölainsäädännön sekä maankäytön suunnittelun sovellukset tienpidon käyttöön.

Tiehallinto kannustaa työntekijöitään kehittämään ympäristöosaamistaan, toteuttaa erityisesti alueellisesti järjestettyä, räätälöityä ympäristökoulutusta sekä tukee ammatillisen täydennyskoulutuksen kehittämistä.

Tiehallinnon työpaikoilla ja kiinteistöissä kiinnitetään huomiota

- etätöiden ja työmatkasuunnittelun kehittämiseen siten, että työmatkojen ja työasiointimatkojen riskit, liikennesuorite ja energiankulutus vähenevät,
- tilojen energiankulutukseen ja kiinteistöjen energiansäästösopeuksiin,
- atk-laitteiden ja toimistovälineiden energiankäyttöön, materiaalivalintoihin ja kierrätykseen sekä paperin käytön vähentämiseen,
- jätemäärien vähentämiseen sekä jätteiden lajitteluun ja hyötykäyttöön.

2.2 Tie- ja liikenneolojen suunnittelu

Tiehallinto osallistuu liikennejärjestelmän suunnitteluun laajassa yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Tavoitteenamme on liikennejärjestelmä, joka edistää toimivia matka- ja kuljetusketjuja sekä tukee kestävän ja tasapainoisen alue- ja yhdyskuntarakenteen muodostamista. Yhteistyössä viranomaisten, kuntien ja asukkaiden kanssa vähennämme nykyisen tiestön, tieliikenteen ja tienpidon ympäristöhaittoja.

Tiehallinto selvittää ja ottaa käyttöön tienpidon keinoja hillitä tieliikenteestä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä. Tiehallinto osallistuu maankäytön suunnittelu-yhteistyöhön ja neuvotteluihin sekä kytkee oman suunnittelunsa maankäytön suunnitteluun, liikennejärjestelmälle asetettujen valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden nojalla. Tiehallinto seuraa yhteistyössä alueellisten ympäristökeskusten kanssa kuntien kaava- ja lupapäätöksiä.

Liikennejärjestelmäsuunnittelu on ensisijaisesti maakuntien liittojen ja kuntien suunnittelun väline. Suunnittelu liitetään maakuntakaavaan ja yleiskaavoitukseen. Yhteistyötä kehitetään edelleen toisaalta liikenne- ja infrastruktuurin, suurtyönantajien ja palveluyritysten kanssa, toisaalta erilaisia liikennevälineitä säännöllisesti käyttävien tahojen, asukas- ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Kuntakohtaisten liikenneturvallisuus- ja tieverkko-suunnitelmien yhtenä tavoitteena on yhdyskuntarakenteen eheyttäminen sekä olemassa olevan tieverkon mahdollisimman tehokas hyödyntäminen. Kehittämisen painopisteitä ovat kevyen liikenteen tarpeet ja esteetön liikenneympäristö.

Kaupunkiseuduilla Tiehallinto selvittää yhdessä kaupunkien kanssa liikenneverkon pääväylien kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia, erityisesti joukko-liikenteen, jalankulun ja pyöräilyn osalta. Väylien kehittämisen tavoitteena on hyvän, turvallisen kaupunkiympäristön muodostaminen sekä estevaikutusten, melun ja päästöhaittojen vähentäminen.

Tiehallinto osallistuu maakuntasuunnitelmien, aluekehittämissuunnitelmien sekä ympäristösuunnitelmien ja ympäristöterveysohjelmien laadintaan. Tiedonkulkua parannetaan eri toimijoiden välillä yhdyskuntarakenteen kannalta olennaisien hankkeiden ja toimien osalta varsinkin suunnittelun alkuvaiheissa.

Tiehallinto arvioi pitkän tähtäyksen suunnitelmien, tienpidon ohjelmien ja toimintalinjojen taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset osana suunnitteluprosessia. Vaikutukset selvitetään myös suhteessa aluerakenteeseen ja alueiden käyttöön.

Nykyisten teiden ympäristön parantaminen

Tiehallinto parantaa nykyisten teiden ympäristöä, korjaa ympäristöhaittoja ja torjuu ympäristöriskejä järjestelmällisesti. Yleisten teiden ympäristön tilan selvityksiä päivitetään ympäristön parannustoimien ohjelmoinnin tueksi.

Tiehallinto vähentää tiesuolan ja liikenteen riskejä pohjaveden laadulle talvihoitoa kehittämällä, vähentämällä suolausta pohjavesialueilla, nopeuden säätelyllä, suistumisturvallisuutta parantamalla sekä pohjaveden suojauksilla.

Tiehallinto uusii meluntorjuntastrategiaansa erityisesti asuinalueiden meluntorjunnan kehittämiseksi. Liikenteen meluhaittoja vähennetään tieteknisin ratkaisuin, nopeuden säätelyllä ja melusteillä.

Tiehallinnossa on tavoitteena, että pohjavesien suojelun kannalta kiireelliset kohteet pääosin suojataan vuoteen 2010 mennessä ja samoin pääosin poistetaan yli 65 desibelin melutasosta aiheutuvat häiriöt vuoteen 2010 mennessä olemassa olevalta tieverkolta. Osasta pohjaveden suojaus- ja meluntorjuntatoimia valmistellaan teemaohjelmia tai kehittämishankkeita, joista päätetään erikseen. Pohjaveden suojaus priorisoidaan kuitenkin meluntorjunnan edelle.

- Kiireellinen pohjaveden suojaushanke on hanke, joka sijoittuu suolatulle tieverkolle (kunnossapitoluokat I ja Is) ja
 - pohjavesialueella sijaitseva vedenottamo on tehdyissä riskikartoituksissa saanut riskipisteitä yli 75 sekä
 - pohjaveden kloridipitoisuus ottamalla on yli 25 mg/l tai
 - pitoisuustaso on selvästi kohoamassa.
- Kiireellinen meluntorjuntahanke on hanke, joka tiepiirin tilakartoituksissa on sijoittunut kiireellisyysluokkaan 1. Meluntorjunta on kiireellinen,
 - jos yleisen tien yli 65 desibelin melutasolle (ekvivalenttitaso päivällä ulkona) altistuu parikymmentä asukasta tai
 - yli 65 desibelin melualueella on meluherkkiä toimintoja (esim. koulu, päiväkotit) ja 55-65 desibelin melualueella on kymmeniä asukkaita.

Tiehallinto toteuttaa ympäristön laatua, liikenneturvallisuutta ja viihtyisyyttä parantavia hankkeita taajamissa sekä tieympäristön parantamishankkeita luonto-, kulttuuri- ja maisema-alueilla. Laajoja taajamatiekokonaisuuksien uudistuksia tehdään yhdessä kuntien kanssa. Vuosina 2002-2005 toteutetaan keskimäärin 9 taajamahanketta ja 9 tieympäristön parantamishanketta vuosittain.

- Taajamissa toteutetaan parantamishankkeita, jotka on taajamien tilaselvityksissä määritelty kiireellisimpään luokkaan, eli ongelmia on sekä liikenneturvallisuuden että taajamakuvan osalta.
- Luonto-, kulttuuri- ja maisema-alueiden hankkeiden edellytyksenä on, että hanke on suunniteltu ja toteutetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Suunnittelu kohdistuu myös tiealueen ulkopuolisiin toimiin tai hanke parantaa merkittävästi tiealueeseen rajautuvan ympäristön laatua.

Tiehallinto toteuttaa luonnonalueiden ja eläinten liikkumisreittien yhtenäisyyttä palauttavia yli- ja alikulkuyhteyksiä. Niiden tarvetta selvitetään erityisesti yhtenäisten, pitkien riista-aitojen reunustamilla tiejaksoilla, mutta myös muualla luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisillä kohdilla.

2.3 Tienpidon teettäminen

Parannettavat ja uudet tiet sovitetaan paikallisiin oloihin ja ympäristöön. Tavoitteena on turvallinen, toimiva ja kaunis kokonaisuus. Ratkaisujen kestävyys edellyttää hankkeen tai toimen koko elinkaaren huomioon ottamista. Rakentamisen, ylläpidon ja hoidon tilauksissa edellytämme, että tuottajat osoittavat luotettavasti tuotteittensa ja palvelujensa ympäristölaadun.

Tiehallinto edellyttää tuottajilta ympäristöjärjestelmää tai ympäristönäkökohtien sisällyttämistä laatu- tai toimintajärjestelmään tai projektikohtaisiin laatusuunnitelmiin. Suunnitelmien laatijoiden edellytetään hallitsevan ympäristöasiat ja viher- ja ympäristötöistä vastaavien edellytetään omaavan riittävä alan kokemus. Tiehallinto osallistuu tuottajien auditointiin ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

Tiehallinto suosii vähemmän ympäristöä kuormittavien aineiden käyttöä työmaillaan. Kokonaistaloudellisin perustein tapahtuvan urakoitsijan valinnan pisteytykseen vaikuttavia tekijöitä ovat yrityksen todistettava liittyminen kuljetusalan energiansäästösopimukseen, rikittömän polttoöljyn ja mahdollisesti biohajoavien hydraulikkaöljyjen käyttö.

Tiehallinto kehittää ja päivittää teettämisasiakirjoja, joissa ympäristöä koskevat suositukset, vaatimukset ja ehdot tulevat toimittajien tietoon ja toteutettaviksi:

- tarjouspyyntövaiheessa tilaajan asettamat vaatimukset,
- sopimusvaiheen tarkennukset laatusuunnitelmassa,
- laadunvarmistus ja raportointi.

Tiehallinto pitää yllä viitetiedostoja ohjeistaan, yleisistä ja urakkakohtaisista tuote- ja laatuvaatimuksistaan sekä muista keskeisistä ympäristötietoa ja -tavoitteita sisältävistä lähteistä. Se pitää yllä rekisteriä, joka sisältää sen hallussa olevat ympäristöluvut ja maa-ainesten ottoluvat, toteuttaa lupiin liittyvät seurannat ja hyödyntää tuloksia toiminnan kehittämisessä.

Tiehallinto selvittää hallussaan olevien kiinteistöjen ja maa-ainesten ottoalueiden kuntoa ja maaperän likaantumista sekä toteuttaa ottoalueilla jälkihoitotoimia ja tukikohtien puhdistustoimia. Kohteita selvitetään vuosina 2001-2002.

Tiehallinto toteuttaa kiinteistöillään toimia, joilla vähennetään nykyisten toimintojen aiheuttamia riskejä maaperään ja vesistöön. Kiinteistöjä vuokraavilta toimittajilta edellytetään huolellisuutta toimissaan ja raportointia sekä toimenpiteitä mahdollisissa häiriötilanteissa.

Tiehallinto seuraa ympäristöä vähemmän kuormittavien polttoaineiden ja kemikaalien sekä muiden materiaalien kehittymistä ja soveltuvuutta tienpitoon. Se edellyttää, että sen tilaamat päällysteet ja tiemerkinnet tehdään materiaaleista, jotka eivät sisällä hiilivetyperäisiä liuottimia.

Tiehallinto ottaa käyttöön yhdenmukaiset toimintatavat ympäristöhaittoja ja -vahinkoja koskevissa korvauskysymyksissä.

Suunnittelu

Tiehallinto sisällyttää tarjouspyyntöihin ympäristöasioiden keskeiset lähtötiedot, tavoitteet ja reunaehdot sekä alustavan vaikutusarvioinnin rajauksen ja sisällön. Ne perustuvat tienpidon suunnittelussa laadittuihin ohjelmiin ja tilausvaltuutuksiin. Suunnitelman sisällön, kustannusten tai tavoitteiden oleellisesti muuttuessa ratkaisusta keskustellaan eri osapuolten kesken (tienpidon suunnittelu, ympäristövastaava, suunnitelmien teettäminen, hankeryhmä).

Tiehallinnon ympäristöasiantuntija osallistuu ympäristövaikutuksiltaan merkittävien hankkeiden suunnitteluun tai hankeryhmätyöskentelyyn.

Tiehallinto asettaa uusien tiehankkeiden suunnittelussa ja olemassa olevan tieverkon parannushankkeissa tavoitteiksi:

- ihmisten terveyden, hyvinvoinnin ja elinolojen turvaamisen
 - kehittämällä erityisesti taajamahankkeissa yhteisöä tukevaa osallistumista ja vuorovaikutusta,
 - ottamalla eri väestö- ja liikkujaryhmien liikkumismahdollisuudet ja turvallisuus tasapuolisesti huomioon,
 - parantamalla jalankulun, pyöräilyn ja joukkoliikenteen olosuhteita,
 - sisällyttämällä liikennemelun ja muiden liikenteen päästöjen edellyttämät haittojen vähentämistoimet ratkaisuihin,
- maiseman ja kulttuuriympäristöjen vaalimisen
 - välttämällä uusia tielinjauksia muinaismuistojen, kulttuurimaisemakokonaisuuksien ja arvokkaiden maisema-alueiden kohdalla,
 - vaalimalla alueiden yhtenäisyyttä ja kunnioittamalla paikkakuntien ja arvokohteiden omaleimaisuutta,
 - suojelemalla olevaa rakennuskantaa ja korjaamalla tienpidon aiheuttamia vaurioita,
 - soveltamalla kestäviä muotoilupperiaatteita tieympäristön ja tien rakenteiden suunnittelussa,
- luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen huomioonottamisen
 - noudattamalla suojeeluohjelmien rajoituksia ja suosituksia,
 - välttämällä tienrakentamista luonnonoloiltaan yhtenäisinä säilyneillä alueilla ja kiertämällä tai suojaamalla biotoopit, joiden lajisto on uhanalaistunut tai vaarantunut,

- turvaamalla eläinten liikkumisreitit ja eläimistön kannalta tärkeät alueet sekä suunnittelemalla tarvittavat yli- ja alikulkujärjestelyt,
- ottamalla huomioon tiepenkereiden ja siltojen vaikutukset vesistöjen laatuun ja korjaamalla vesistöjen laatua, vesieliöstöä tai kalaston kulkua heikentäneitä kohteita,
- käyttämällä tieympäristön viimeistelyssä ja maisemoinnissa luonnonmukaisia menetelmiä ja materiaaleja,
- luonnonvarojen säästeliään käytön edistämisen
 - säästämällä uusiutumattomia luonnonvaroja ja käyttämällä niitä korvaavia materiaaleja,
 - välttämällä tienrakentamista tärkeillä pohjavesialueilla.

Tiehallinto varmistaa ennen päätöksentekoa, että suunnitelmissa esitetyt ratkaisut perustuvat riittäviin vaikutusarviointeihin myös kestävästä käytön ja elinkaaritarkastelun näkökulmasta ja sisältävät tarvittavat ympäristöhaittojen vähentämistoimet.

Tiehallinto kehittää menettelyjä, joilla edistetään tiedonsiirtoa suunnitelma- vaiheesta toiseen sekä menettelyjä, joilla ympäristönäkökohtien siirtymistä päätöksentekoon voidaan seurata.

Rakentaminen ja ylläpito

Tiehallinto kehittää ympäristöä koskevia vaatimuksia rakentamisen ja ylläpidon urakkasopimuksissa. Vaatimukset koskevat jätteiden lajittelua, toimia maaperän ja vesistön likaantumisen estämiseksi, työmaakuljetuksista ja kierto- teistä aiheutuvien haittojen vähentämistä, töiden ajoittamista luontoalueilla ja asutuksen välittömässä läheisyydessä, läjitys- ym. alueiden viimeistelyä, ympäristölupien hankkimista sekä tiedottamista ympäristöhäiriöistä alueen asukkaille ja viranomaisille.

Jos hanketta toteutettaessa ilmenee, että suunnitelmasta tai sen ehdoista on tarvetta poiketa, tästä neuvotellaan suunnittelun osapuolten kanssa.

Tiehallinto lisää elinkaaritarkasteluja rakentamisen ja ylläpidon materiaalien ja työmenetelmien valinnassa. Tarkasteluissa on mukana materiaalien ja niiden kuljetusten ympäristövaikutukset sekä energiankulutus.

Tiehallinto tukee tuotteiden ja työmenetelmien kehittämistä laajentamalla tuottajien mahdollisuuksia tarjota vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka edistävät luonnonvarojen säästeliästä käyttöä sekä vanhojen tierakenteiden ja teollisuuden sivutuotteiden hyötykäyttöä.

Tiehallinto tehostaa ylijäämämassojen hyötykäyttöä yhteistyössä maakuntien liittojen, kuntien, yritysten ja maanomistajien kanssa.

Tiehallinto kehittää rakentamisen ja ylläpidon ympäristöraportointia. Tuottajilta koottavat tiedot koskevat luonnonvarojen käyttöä, sivutuotteiden käyttöä, asfaltin uudelleen käyttöä ja jätemääriä.

Hoito

Tiehallinto kehittää hoidon toimintalinjoja ja laatuvaatimuksia liukkaudentorjunnan ja pölynsidonnahan aiheuttamien pohjavesihaittojen vähentämiseksi. Keinoja ovat suolan käytön vähentäminen erityisesti pohjavesialueilla, vaihtoehtoisten liukkaudentorjuntamenetelmien käyttö, nopeusrajoitukset ja tiedottaminen sekä suojausten rakentaminen. Tavoitteena on suolan käytön vähentäminen liukkaudentorjunnassa tasolle 80 000 tonnia vuodessa normaali-talven olosuhteissa .

Tiehallinto kehittää kesähoidon alueurakoiden sopimuksiin sisältyviä vaatimuksia, jotka koskevat jätehuoltoa, kemikaalien käyttöä viherhoidossa ja vihertöiden ajoitusta. Tiehallinto kehittää toimintamalleja, jotka laajentavat maanomistajien, asukkaiden ja järjestöjen mahdollisuuksia osallistua viherhoitoon.

Tiehallinto inventoi viheralueet ja määrittelee niille viherhoitoluokat. Inventoinneissa selvitetään myös biologisesti arvokkaat tieosuudet, puukujanteet ja yksittäispuut ja laaditaan tieosuuksien hoitosuunnitelmat. Hoidossa korostetaan luonnonmukaisten menetelmien käyttöä.

Sorateiden pölyntorjunnalla ja päällysteiden puhdistamisella keväisin alennetaan asutukseen ja luontoon kohdistuvaa pölykuormitusta.

Tiehallinto kehittää tienvarsien jätehuollon yhteistyötä kuntien, jätehuolto-yritysten ja järjestöjen kanssa. Levähdysalueilla kehitetään tienkäyttäjää asiamukaisesti palvelevaa jätehuoltoa.

Lossi- ja lauttaliikenteen hoidossa Tiehallinto edellyttää ympäristöön kohdistuvien päästöjen ja riskien minimointia poltto- ja voiteluaineiden sekä maalien käytössä ja huoltotöissä. Lauttarantojen ympäristön laatuun, kalusteiden tasoon ja siisteyteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Tiehallinto seuraa pohjaveden laatua ja suolan käyttöä pohjavesialueilla sekä ylläpitää tieriskirekisteriä vastuullaan olevien tietojen osalta. Tiehallinto tarkistaa yhdessä alueellisten ympäristökeskusten kanssa pohjavesialueiden riskikartoitukset ja aluekohtaiset toimenpidesuosituksukset säännöllisin välein.

Tiehallinto kehittää hoidon ympäristöraportointia. Tuottajilta koottavat tiedot koskevat liukkaudentorjunnassa ja pölynsidonnassa käytettäviä aineita, tienvarsilta kerättyjä jätemääriä, tiemerkitämaaleja ja siltojen maalausta.

2.4 Tieverkon käytön ohjaus

Tiehallinto edistää liikennemuotojen yhteistoimintaa. Tieverkon käytön ohjauksella tuemme toimia, joilla vähennetään tieliikenteen energiankulutusta ja ympäristöhaittoja.

Tiehallinto kerää tienkäyttäjien ja muiden palautteita tienpidosta ja tieliikenteestä. Se osallistuu hankkeisiin, joilla tarjotaan tietoa tienkäyttäjille ympäristöstävällisistä ja turvallisista toimintamalleista. Tiehallinto kehittää joukkoliikenteen palveluja kuntien ja liikennöitsijöiden kanssa.

Tiehallinto kerää tietoja ja tiedottaa liikenteen sujuvuudesta, häiriöistä, tietöistä, säästä ja kelistä edistääkseen tieverkon tehokasta ja turvallista käyttöä ja vaikuttaakseen tienkäyttäjien reitinvalintaan ja liikenteen sujumiseen sekä sitä kautta myös energiankulutukseen, päästöihin ja meluun.

Tiehallinto tekee yhteistyötä kuntien kanssa ilmanlaadun tiedotukseen sekä raskaan liikenteen ja vaarallisten aineiden kuljetusten ohjaamiseen liittyvissä toimissa.

Tiehallinto seuraa ja osallistuu kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, joissa kehitetään keinoja olemassa olevan tieverkon käytön tehostamiseksi ja liikenteen kysynnän hillitsemiseksi. Telemaattisia keinoja kehitetään yhtenä teiden parantamisen vaihtoehtona.

Tiehallinto kiinnittää lupaehdoissaan ja lausunnoissaan huomiota myös ympäristöasioihin, esimerkiksi kaivantotöiden jälkihoitoon ja pohjavesisuojausten turvaamiseen sekä tienvarsille sijoitettavien laitteiden ympäristöön sopivuuteen.

2.5 Kehittäminen

Seuraamme ja arvioimme tavoitteidemme toteutumista, toimintamme laatua sekä sen vaikutuksia ympäristöön. Kerromme toiminnan tuloksista yleisölle ja viranomaisille. Varmistamme, että eri osapuolet voivat osallistua toiminnasta ja hankkeista käytävään keskusteluun. Kehitämme arvioiden perusteella toimintaamme jatkuvasti.

Tiehallinto kehittää koko tieliikennejärjestelmän asiantuntijapalveluja.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteena on ennakoida toiminnan ympäristöhaasteet ja toimintaympäristön muutosten vaikutuksia. Ennakoinnissa otetaan huomioon vaihtoehtoiset tulevaisuuspolut, joita arvioidaan yleisen yhteiskunnallisen keskustelun avulla.

Tiehallinto seuraa tienpidon ja tieliikenteen ympäristövaikutuksia sekä osallistuu alueiden käytön, ympäristön tilan ja kehityksen seurantaan.

Tiehallinto kehittää paikkatietojen analysointimahdollisuuksia, huolehtii tietojen laadun varmistamisesta ja tietokantojen päivittämisestä sekä näitä tarkoituksia palvelevien aineistojen hankkimisesta ulkopuolisista lähteistä.

Tiehallinto huolehtii laatuvaatimusten ja suunnitteluohjeiden kehittämisestä ja teettää selvitykset, joiden perusteella voidaan arvioida laatutason ja keinojen vaikutukset ympäristöön. Ympäristöohjeiden ja laatuvaatimusten laaja käytökelpoisuus varmistetaan. Painopiste siirtyy kuitenkin ohjeiden ja tyyppiratkaisujen laadinnasta keskeisten hankkeiden kehittämiseen ja toiminnallisiin laatuvaatimuksiin.

Tiehallinto osallistuu kansallisiin ja kansainvälisiin liikennejärjestelmän ja maanrakennusalan ympäristövaikutuksia kehittäviin yhteistyöohjelmiin ja sisällyttää omia hankkeitaan ohjelmien pilottikohteisiin.

Tuotekehittelyä tuetaan selkeillä toiminnallisilla laatuvaatimuksilla ja kokeiluilla.

Tiehallinnon aloitejärjestelmää tehostetaan ympäristökysymysten osalta.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnasta tiedottamista ja tulosten saattamista käyttöön kehitetään edelleen Tiehallinnon kaikilla tasoilla.

Tiehallinto julkaisee ympäristöraporttejaan ja arviointejaan. Tiehallinto tarkistaa ympäristönäkökohtia arvoissaan, visioissaan, suuntaviivoissaan ja ohjelmissaan yhteistyökumppaneittensa kanssa säännöllisin välein. Tiehallinto varmistaa eri osapuolten osallistumisen tienpidon laadusta, ohjelmista ja hankkeista käytävään keskusteluun. Yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa tehostetaan.

3 OHJELMASSA KÄYTETTYJÄ KÄSITTEITÄ

Kestävä kehitys edellyttää, että ihmisten perustarpeet tyydytetään viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuus tyydyttää omat tarpeensa. Ekologisesti kestävä kehitys on sopusoinnussa luonnon toimintojen ja monimuotoisuuden sekä luonnonvarojen riittävyyden kanssa. Sosiaalisesti kestävä kehitys lisää ja vahvistaa ihmisten omaa elämänhallintaa ja on sopusoinnussa kulttuurin ja arvojen kanssa. Taloudellisesti kestävä kehitys edellyttää, että tuotantoon käytetään mahdollisimman vähän voimavaroja. Hyödykkeiden ja palvelujen laatua ja kestoja parannetaan.

Ympäristöjärjestelmä tarkoittaa sitä osaa organisaation yleistä toimintajärjestelmää tai johtamisjärjestelmää, jota tarvitaan ympäristöpolitiikan toimeenpanoon. Ympäristöjärjestelmään kuuluvat organisaatorakenne, toiminnan suunnittelu, vastuut, käytännöt, menettelyt, menetelmät ja voimavarat.

Ympäristönäkökohta on organisaation toiminnan, tuotteiden tai palvelujen tekijä, joka on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, ja johon voidaan itse vaikuttaa.

Ympäristönäkökulman sisällyttäminen tarkoittaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista osana toiminnan tavoiteasettelua, suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa. Toimintalinjojen tasolla ympäristöpolitiikan ja sektorikohtaisten toimintalinjojen yhdentäminen on keskeinen keino edistää kestävä kehitystä.

Ympäristövaikutukset ovat välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen ja tässä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Tiehallinnon prosessit ovat tie- ja liikenneolojen suunnittelu, tienpidon teettäminen, tieverkon käytön ohjaus, kehittäminen sekä ohjaus ja tuki.

Tuottajat ovat Tiehallinnon ulkopuolisia konsultteja, urakoitsijoita ja palvelujen tuottajia.

4 YMPÄRISTÖOHJELMAN LAADINTA

Tiehallinnon ympäristöpolitiikan ja -ohjelman perustana on Tielaitoksen ympäristöpolitiikka 1996. Sen päämäärien mukaisesti on toteutettu ympäristöohjelmaa 1997-2000. Uusi ympäristöohjelma jatkaa politiikan toteuttamista. Tänä aikana on kuitenkin päätetty myös monista muista ohjelmista. Tielaitoksen uudistus muutti ohjelman puitteita ja prosessipohjainen työ tavoiteasettelun luonnetta, joten myös ympäristöpolitiikan tarkistus on ollut tarpeen.

Tiehallinto ja Tieliikelaitos aloittivat toimintansa erillisinä 1.1.2001. Tiehallinto vastaa yleisten teiden tienpidosta. Sen tehtävänä on hallinnoida, ylläpitää ja kehittää koko maassa yleisiä teitä ja niiden liikenneoloja sekä tieliikenteen palveluja osana liikennejärjestelmää. Osana tienpidon kokonaisuutta se edistää tasapainoista aluekehitystä. Päätieverkon ohella on pidettävä huolta alemmanasteisen tieverkon riittävästä laajuudesta ja kunnosta. Tiehallinto huolehtii osaltaan tieliikennejärjestelmän tutkimus-, kehittämis- ja asiantuntija-tehtävistä. Se hankkii tienpitoon liittyvät tuotannolliset palvelut ja tuotteet ulkopuolisilta.

Tieliikelaitos on valtion liikelaitos, jonka toimialana on maa- ja vesirakennusalaalla ensisijaisesti liikenneväylien ja liikenneympäristön suunnittelu, rakentaminen, ylläpito ja hoito sekä näihin liittyvät tuotteet ja palvelut. Se huolehtii toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Vuoden 2000 aikana Tielaitoksen eri yksiköt ja yhteistyökumppanit ovat selvittäneet tähänastisen ohjelman toteutusta ja vaikutuksia sekä uuteen ohjelmaan kohdistuvia odotuksia. Ohjelmatyön perustaksi koottiin maaliskuussa tiepiirien ja yksiköiden arviot siitä, miten vuosien 1997-2000 toimenpideohjelmaa on toteutettu. Elo-syyskuussa tehtiin yhteistyöosapuolten kanssa arvio toimenpideohjelman toteuttamisen vaikutuksista. Syksyllä ohjelmaluonnoksia käsiteltiin tiepiireissä ja keskushallinnossa. Joulukuussa valmistui ehdotus Tiehallinnon ympäristöpolitiikaksi ja ohjelmaksi 2001-2005.

5 LAUSUNNOT JA MUUTOKSET

Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot tammikuussa 2001. Yhteensä saatiin 26 lausuntoa. Tiepiirit kokosivat lausuntoja varten alueellisten ympäristökeskusten, maakuntaliittojen, museoiden, luonnonsuojelupiirien ja lääninhallitusten kannanottoja. Lausuntonsa antoivat myös liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Tieyhdistys, Suomen Kuntaliitto, STAKES, Suomen Ympäristökeskus, Suomen Luonnonsuojeluliitto, Luonnonvarainneuvosto, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto, Saamelaiskäräjät, Suomen Kuorma-autoliitto, Merenkululaitos sekä Tieliikelaitos.

Lausunnot olivat pääosin myönteiset. Ohjelmaa nähtiin monipuolisena, kattavana, selkeänä ja järjestelmällisenä asiakirjana, johon on tiiviisti koottu yhteen Tiehallinnon ympäristöasioihin liittyvät elementit. Ympäristöasioiden painoarvo on selvästi lisääntynyt. Prosessipohjaista jaottelua pidettiin hyvänä, samoin ohjelman vuorovaikutteista valmistelua ja vaikutusten arviointia. Tiehallinnon toivottiin ottavan aktiivisen roolin tieliikennejärjestelmän kootun ympäristötiedon tuottajana ja ylläpitäjänä sekä liikennejärjestelmäsuunnittelussa eri näkemysten välisenä sovittelijana.

Mutta myös kritiikkiä esitettiin. Ohjelmaa pidettiin sekä vaikeaselkoisena että epäkonkreettisena, tavoitteiden ja keinojen nähtiin menneen välillä sekaisin. Prosessien väliset rajapinnat eivät aina tulleet selviksi. Oli vaikeaa arvioida, mikä on ohjelman todellinen painoarvo, miten eri toimia priorisoidaan tai mitä resursseja toteuttamiseen käytetään. Lisää aktiivisuutta haluttiin liikenteen kehittämisen ja tienkäyttäjien suuntaan, lisää asiantuntemusta panostettavan varsinkin liikennejärjestelmäsuunnittelun ja maankäytön suunnittelun yhteistyöhön. Lausunnoissa olemassa olevan tieverkon meluntorjunnan ja pohjavedensuojauksen tarpeet olivat esillä. Ympäristöministeriön lausunnossa todettiin, että nykyisen tieverkon kiireellisimmät ympäristöinvestoinnit olisi priorisoitava ensisijaisesti toteutettaviksi hankkeiksi, joihin muilla investointitarpeilla ei olisi merkittävää vaikutusta.

Tämä ohjelma toimii Tiehallinnossa toiminnan suunnittelun lähtökohtana, joten konkreettinen työ tehdään tiepiireissä ja keskushallinnossa. Ohjelma on osa Tiehallinnon ympäristöjärjestelmää. Esimerkiksi Tiehallinnon linjaukset eri tuotteille – hoidolle, ylläpidolle, investoinneille ja liikenteen hallinnalle – toteuttavat ja konkretisoivat sitä edelleen. Tiehallinnon ohjeet ja laatuvaatimukset konkretisoivat myös ohjelman toimia.

Liikenne- ja viestintäministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmaan 2002-2005 sisältyy ympäristöä koskevia toimia ohjelmakaudelle: meluntorjunnan ja pohjaveden suojelun ohjelmien päivittämistä, ympäristöjärjestelmän toimivuuden arviointia ja tuottajilta edellytettävää ympäristöjärjestelmän käyttöönottoa. Nämä toimet sisällytettiin Tiehallinnon ohjelmaan. Yhteistyö eri liikennemuotojen välillä ympäristöasioissa lisättiin. Muilta osin ohjelmaan tehtiin lausuntojen pohjalta uudelleen järjestelyjä, selvennyksiä ja pieniä lisäyksiä. Nämä koskivat esimerkiksi:

- eri käyttäjäryhmien osallistumista liikennejärjestelmäsuunnitteluun,
- liikenneympäristön esteettömyyttä eri ihmisryhmien kannalta,
- elämistön liikkumista,
- kulttuuriympäristö- ja esihistoriallisia kohteita.

6 OHJELMAN VAIKUTUKSET

Ympäristöohjelman vaikutuksia on arvioitu Tiehallinnon asiantuntijoiden toimesta, tukeutuen pidettyjen seminaarien ja tehtyjen kyselyjen tuloksiin sekä vuonna 2000 valmistuneiden Tienpidon linjausten 2015 vaikutusarviointiin. Vaikutuksia on arvioitu likimääräisesti vertaamalla vuoden 2005 tilannetta nykytilanteeseen. Todennäköiset yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kehityssuunnat sekä tämän ohjelman vaikutus niihin on otettu lukuun. Usean tahon ohjelmat tähtäävät samoihin tavoitteisiin, ja myös ohjelmien yhteisvaikutuksia on harvittava. Kuten tienpidon linjausten 2015 vaikutusarvioinnissa todetaan, linjaukset vähentävät tienpidosta ja liikenteestä aiheutuvia pohjavesi- ja meluhaittoja. Vaikutukset tieliikenteen hiilidioksidipäästöihin ja muihin päästöihin ovat pieniä; autojen ominaiskulutuksen pieneneminen on yksi keskeinen tekijä energiankulutuksessa, mutta liikenteen kasvu syö osittain tämän säästön.

Yleisten teiden ympäristön tilan parantamisen kannalta aleneva tienpidon budjetti on reunaehto, joka rajoittaa ja myöhentää parannustoimenpiteitä. Tähän asti on pyritty turvaamaan pohjavesialueiden suojelu, mutta samalla meluntorjuntaa on vähennetty. Pääkaupunkiseudun meluntorjunnan ohjelma ei toteudu YTV:n kanssa sovituksessa tahdissa. Taajamateiden kehittämiseksi etsitään edullisempia keinoja, mutta ilmeistä on, että taajamaympäristön kokonaisvaltaiseen parantamiseen ei ole löydettävissä halpoja yleislääkkeitä. Maiseman, luonnonympäristön ja kulttuuriympäristön parannushankkeiden määrä on myös laskeva. Eläimistön kulkureittejä turvaaviin hankkeisiin voi olla hyvin vaikea löytää resursseja.

Tieverkon kehittämishankkeiden määrän väheneminen vähentää riskejä, joita uudet hankkeet tuovat mukanaan. Ohjelmakaudella käynnistyy uusia hankkeita todennäköisesti 4-5. Tiedossa olevien hankkeiden myöhentyminen mahdollistaa tarvittaessa entistä täsmällisempiä selvityksiä. Silloin, kun hanketta tehdään, toteutus on yhä tiukkatahtisempaa ja tehokkaampaa. Tämä edellyttää perusteellisempia selvityksiä varsinkin yleissuunnittelussa. Tähän on pyritty suunnittelua kehitettäessä ja se näyttää myös toteutuvan.

Hoidossa ja ylläpidossa säästöjä on kohdistettu mm. vihertöihin. Tämä on johtanut siihen, että melkoisin kustannuksin perustetut viheralueet ovat muuttaman vuoden päästä saattaneet muuttua epämääräisiksi heinikoiksi. Tällaisesta haaskauksesta toivottavasti päästään eroon viherhoidon inventointien ja ohjeiden tullessa laajempaan käyttöön.

Seuraavaan taulukkoon on kerätty esimerkkejä, jotka kuvaavat tämän ohjelman luonnetta:

Keskeisiä näkökulmia	Pääkaupunkiseutu	Suuret kaupunkiseudut	Taajamat	Päätiet	Muut tiet
Ympäristölaatu • ihmisten hyvinvointi • luonto ja luonnonvarat • maisema ja kulttuuriympäristö • kauneus	Melualueella asuvien määrä kasvaa yhä. Liikenteen vaatiman maa-alan käyttöä tehostetaan: ala kasvaa, mutta hitaasti. Energiankäytön kasvun hidastuminen epävarmaa. Edelleen ongelmia, mutta ratkaisut voivat olla tyylikkäämpiä.	Melualueella asuvien määrä kasvaa hieman. Tieliikenteen energiankäytön kasvu voi hidastua. Pääväylät kauniimpia ja soveltuvat paremmin maisemaan.	Taajamien viihtyisyys ja turvallisuus paranee. Viherhoidon tarkkuus ja mahdollisesti taso paranee. Taajamatie-hankkeiden laatu kehittyy. Kauniimmat päätiet.	Tiet miellyttävämpiä käyttää ja kokea naapurina. Luonnonvarojen ja maa-alan käyttö ei juuri kasva. Eläinten kulku helpottuu. Pohjavesien suojelussa edelleen puutteita.	Maiseman tukeutuvat tielinjaukset palvelevat käyttäjän viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Luonnon kannalta tärkeiden kohteiden merkitys kasvaa. Yhteen sovittamisen taso paranee.
Liikkujan näkökulma • kevyt liikenne • tavaraliikenne • henkilöliikenne	Liikennejärjestelmäsuunnittelu tukee varsinkin kevyen ja joukkoliikenteen käyttäjiä, mikä parantaa henkilöliikenteen palvelutasoa kokonaisuutena. Tavarakuljetuksia palvelevat uudet terminaaliratkaisut. Jakeliikenteen olot voivat kehittyä kokonaisvaltaisemman tarkastelun ja yhteistyön kautta.	Liikennejärjestelmäsuunnittelun avulla turvallisuus voi parantua.	Kevyen liikenteen olot paranevat. Joukkoliikenteen taso voi parantua.	Kevyen liikenteen turvallisuutta suosivia ratkaisuja. Ei muutoksia pitkän matkan kuljetuksiin. Parempia joukkoliikenteen palveluja.	Kevyen liikenteen turvallisuutta suosivia ratkaisuja Tiestön kunto yhä ongelma kuljetuksille.
Liikenne turvallisuus	Turvallisuustilanne säilyy hyvänä.	Liikennejärjestelmäsuunnittelun avulla turvallisuus voi parantua.	Nopeusrajoitusten alentaminen parantaa jalankulun ja pyöräilyn turvallisuutta.	Ympäristön pehmentäminen parantaa turvallisuutta, mutta lisää maa-alan käyttöä ja maiseman muutoksia.	Ei olennaisia muutoksia.
Yhteiskuntatalous	Investoinnit parempaan laatuun saattavat lisätä hankkeiden kustannuksia. Liikennejärjestelmän kehittäminen kokonaisuutena voi vähentää liikkumiskustannuksia.		Hankkeiden taloudellisuus paranee.	Yli- ja alikuluista mahdollisesti lisäkuluja.	

Tiepiirit ovat selvittäneet kiireellisten meluntorjunta- ja pohjaveden suojauskohteiden määrää ja toteuttamista. Kiireellisiä pohjavesisuojauskohteita on noin 40 ja meluntorjuntakohteita 50. Niiden kustannukset ovat yhteensä noin 600 miljoonaa markkaa. LVM:n asettama tavoite kiireellisten toimien toteuttamiseksi vuoteen 2005 mennessä ei voi toteutua.

Tätä ohjelmaa laadittaessa on käsitelty neljä vaihtoehtoa meluntorjunnan ja pohjaveden suojelun toteuttamisesta vuoteen 2010 mennessä. Kaikissa vaihtoehdoissa toteutuu myös ei-kiireellisiä toimia osana muuta hanketta. Kiireelliset hankkeet ovat pääosin erillisiä hankkeita. Erilliseksi toimenpiteeksi luokitellaan hankkeet, joissa päätoimenpiteenä on pohjaveden suojaus tai meluntorjunta. Lausuntojen ja johtoryhmäkäsittelyn perusteella päädyttiin ratkaisuun jossa osasta kiireellisiä pohjavesisuojauskohteita (10-15 kiireellisintä kohdetta) laaditaan perustienpidon teemaohjelma. Osasta pääkaupunkiseudun meluntorjuntakohteista voidaan laatia esitys kehittämishankkeeksi.

Kiireellisten toimien tarve ja toteuttaminen

Toimenpidetyyppi	Kiireellisten toimien tarve	Toteutetaan 2001-2005
Meluntorjunta	42 000 asukasta, joista pääkaupunki seudulla 30 000	mahdollinen kehittämiss-hanke
Pohjavesisuojaus	145 km, josta Uusimaa 88 ja Vaasa 34	20-30 km (teemaohjelma)

Ympäristöhaittojen ehkäisyyn ja torjuntaan investoitu raha kertoo osaltaan Tiehallinnon ympäristötyöstä. Ympäristöinvestoinnit eivät kuitenkaan ole selvärajaisia. Esimerkiksi kestävä materiaalivalinnat ja laadukkaiden työmenetelmien käyttö ovat ympäristöinvestointeja, jotka vähentävät huollon ja korjauksen tarvetta - laatutyö ja ympäristötyö täydentävät toisiaan. Ympäristöohjelman mukaisten toimien toteuttamisen voi arvioida lisäävän tienpidon ympäristöinvestointeja jonkin verran. Suurin muutos johtuu pohjavesisuojaukseen panostamisesta ja tukikohta- ym. kiinteistöjen maaperän saneerauksista.

Toteutuneet ympäristöinvestoinnit keskimäärin vuodessa kaudella 1997-2000 ja arvio toimista sekä kustannuksista vuositason ohjelmakaudella 2001-2005

	Investoinnit, Mmk/v		Toimien laajuus/v 2001-2005
	1997-2000	2001-2005	
Meluntorjunta	40	40	4-5000 asukasta
Pohjavesisuojaus	30	40-50	15-20 km suojaus
Taajama-, luonto- ja kulttuuriympäristö	10	10	20 kohdetta
Tukikohdat ja maa-ainesten ottoalueet	1	3-5	5-10 kohdetta
Suunnittelu	10	10-15	
Tutkimus ja kehittäminen	2,5	3	
YHTEENSÄ	93,5	106-123	

7 EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Tie- ja liikenneolojen suunnittelu

Kestävät liikennejärjestelmän ratkaisut riippuvat yhdyskuntarakenteen kokonaisuudesta. Tiehallinnon toimet liittyvät tiukasti maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen suunnittelujärjestelmään, kuntien ja maakuntaliittojen toimintaan. Uuden rakennuslain vaikutus maankäyttöratkaisuihin on vasta hahmottumassa. Tavoitteena on, että uuden lain keinoin voidaan vaikuttaa paremmin liikenteen kysynnän kehitykseen ja kulkumuotovalintoihin.

Yhteistoiminta ja vuorovaikutus sekä vaikutusten arviointi ovat kehittyneet vuosien työn tuloksena. Tiehallinnon toiminta rakentuu paljolti jatkossa näiden tekijöiden varaan. Tasapuolisuus, julkisuus, läpinäkyvyys – nämä kaikki palvelevat myös kestäväns tienpidon kehittämistä. Osaamisen ja henkilöresurssien riittävyys on silti epävarmuustekijä, jota on syytä seurata.

Teettäminen

Lähivuosina selviää, miten teettäminen kehittyi Tiehallinnon ja tuottajien välisenä vuorovaikutuksena. Paremmiin jäsenelty, avoimempi ja tehokkaampi tienpito merkitsee myös paremmin hallittua prosessia ja vaikutuksia. Toisaalta teettämisessä ja valvonnassa toimivan henkilöstön määrä ja koulutus voi muodostaa riskin. Hallinto saattaa menettää kontaktin käytännön toimintaan ja kehittämisen vaatima tiedonkulku saattaa katkeilla. Tuottajien toimintajärjestelmien ja laatusuunnitelmien soveltaminen voi ainakin alkuvaiheessa tuottaa yllätyksiä. Tuottajien osaaminen ja ympäristöasioiden painoarvo toiminnassa ovat myös vasta kehittymässä.

Tienpidon budjetin kehitys

Yleisten teiden ympäristön tilan parantamisen kannalta aleneva tienpidon rahoitus on vakava uhka, sillä se rajoittaa ja siirtää myöhemmäksi parannustoimenpiteitä. Kiireellisten meluntorjunta- ja pohjaveden suojaustoimien toteutus pääosin vuoteen 2010 mennessä on epävarmaa.

Tienpitoon kohdistuvia odotuksia

Ympäristöohjelmalyöön perusteet saattavat muuttua merkittävästi, mikäli syntyy tehokas kansainvälinen sopimus kasvihuonepäästöjen rajoittamisen toteuttamisesta. Myös luonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteet voivat jatkossa saada vielä huomattavasti nykyistä suurempaa painoa.

Viestinnän, liikenteen ja liikennevälineiden tekniikan kehitys voi tuoda sekä uusia toimintamahdollisuuksia että ympäristöongelmia. Ennusteet esim. etätyön merkityksestä tai tieverkon käytön telemaattisen ohjauksen vaikutuksista vaihtelevat vielä melkoisesti. Perusrakenteen ylläpitäjänä tienpitäjän on varauduttava tarkasti harkiten näiden, kuten muidenkin esille nousevien toimintojen tarpeisiin ja vaikutuksiin.

8 OHJELMAN SEURANTA

Ympäristöohjelman toteutumisen seurannassa jatketaan tähänastista menettelyä:

- vuosittaiset tuloskeskustelut ja tulosraportointi,
- käsittely Tiehallinnon ympäristö- ja maisemapäivillä,
- ympäristöraportti tai vuosikertomuksen ympäristöosa,
- toiminta- ja taloussuunnitelman valmistelu ja seuranta sekä
- perusteellisempi keskustelu ja välitarkistus parin vuoden kuluttua.

Rakentamisessa ja ylläpidossa seurataan luonnonvarojen ja uusiomateriaalien käyttöä sekä jätemääriä. Tieverkon kehittämishankkeita seurataan hankekohtaisesti urakkasopimusten ehtojen nojalla, perustienpidon hankkeista koostaan tietoja otannalla. Hoidon osalta seurataan hiekan ja suolan käyttömääriä sekä tievarrelta kerättyjä jätemääriä. Sekä suunnittelun seuranta on vielä tarvetta selkeyttää. Toiminnan ympäristövaikutusten seuranta ja raportointi on yksi ohjelman kehittämiskohteista.

Seurannan tiedot tulostuvat Tiehallinnon oman toiminnan indikaattoreina, ympäristöraporteissa sekä liikenne- ja viestintäministeriön väylälaitoksille ja ympäristöohjelmassaan asettamien tilan ja toiminnan seurannan indikaattoritietoina. Tiehallinto toimittaa myös tietoja Tilastokeskuksen ja ympäristöhallinnon käyttöön, jotka vuorostaan kokoavat tietoja maamme ympäristöseurantaan. Osa tiedoista saadaan jatkossakin tilaselvityksistä ja niiden päivityksistä, osa saadaan jatkuvasti ylläpidettävistä rekistereistä. Pohjaveden laadun osalta on sovittu 50 jatkuvan seurannan pisteestä ja valtakunnallinen liikennemelutietokanta tulee helpottamaan yleisten teiden melutilanteen seuranta.

JULKAISUT

Tiehallinnon ympäristöraportti julkaistaan vuosittain. Ensimmäisenä ilmestyi "Tielaitoksen ympäristöraportti 1995" (Tielaitoksen selvityksiä 43/1996). Raporteissa käsitellään edellisen vuoden toiminnan lisäksi vaihtelevia ympäristöaiheita. Ympäristöraportin 2000 pääaiheena on ympäristöohjelma.

Ympäristöohjelmatyön julkaisuja ovat

- ohjelman 1997-2000 toteuttamisen arvio, "Mitä on tehty?" (Tielaitoksen sisäisiä julkaisuja 13/2000),
- arvio toteutuksen vaikutuksista, "Miten on käynyt?" (sisäisiä julkaisuja 30/2000),
- ehdotus uudeksi ohjelmaksi taustaselvityksineen, "Mitä on vielä tehtävä?" (sisäisiä julkaisuja 39/2000) sekä
- ehdotuksen käsittelyyn liittyvä "Ohjelmaehdotuksen kommentit ja lausunnot" (Tiehallinnon sisäisiä julkaisuja 13/2001).

Ympäristöjulkaisujen luettelo: www.tiehallinto.fi/ymparisto/y_julk.htm

YHTEYSTIEDOT

Tiehallinto
PL 33
00521 HELSINKI

vaihde: 0204 22 150
Sähköposti: etunimi.sukunimi@tiehallinto.fi

Keskushallinto

Aulis Nironen	johtaja	0204 22 2042
Mervi Karhula	ympäristövastaava	0204 22 2040
Anders HH Jansson	ympäristötutkimus	0204 22 2348

Tiepiirit

Uudenmaan tiepiiri	Arto Kärkkäinen	0204 22 2938
Turun tiepiiri	Eeva-Liisa Aren	0204 22 4521
Hämeen tiepiiri	Tuula Säämänen	0204 22 3927
Kaakkois-Suomen tiepiiri	Anni Panula-Ontto-Suuronen	0204 22 6520
Keski-Suomen tiepiiri	Seppo Pohjola	0204 22 5715
Savo-Karjalan tiepiiri	Airi Muhonen	0204 22 5383
Vaasan tiepiiri	Mika Latvamäki	0204 22 7713
Oulun tiepiiri	Ismo Karhu	0204 22 6963
Lapin tiepiiri	Eira Järviluoma	0204 22 3591

ISBN 951-726-774-6
TIEH 1000036